

וישב, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריא

הכל דיבורים

בפני אדם הכועס על הזולת כמה אפשרויות - להטיח בפניו במלים בוטות את הרגשותו, לבטא הרגשותו במלים עדינות, להתעלם ולהמשיך כאילו דבר לא קרה, **להתעלם כליל מן הזולת**, משל היה אוויר. איזו מן הדרכים עדיפה? הרמב"ם פוסק: " כשיחטא איש לאיש, לא ישטמנו וישתוק כמו שנאמר ברשעים: 'ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון', אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני, שנאמר: 'הוכח תוכיח את עמיתך'..." (הלכות דעות פרק ו, הלכה ו).

על דרך זו הייתי דורש את הפסוק: וְלֹא יִכְלֹךְ דְּבַרְךָ לְשֹׁלֵם, כך: 'לא דברו אותנו לשלום' אין כתיב כאן, אלא 'לא יכלו דברו לשלום' כתיב. משל למלך שאטם אוזניו מלשמוע וסבורים היו עבדיו כי שונא הוא להם'.

חטאם הגדול של האחים היה בזה שהם סגרו את אופציית הדיבור עם יוסף, שנאתם כי רבה גרמה להם לסגור את ערוץ ההידברות ביניהם (רבי יונתן אייבשיץ, 'תפארת יהונתן'). חוסר התגובה מצד האחים מתפרש לא נכון על ידי יוסף, ובכך הבעיה מחמירה משום שזה מדרבן אותו להמשיך לדבר... ולדבר. הדיבור גורר עוד שנאה, וחוזר חלילה.

יעקב אבינו מודע למצב, וכנגד- וְלֹא יִכְלֹךְ דְּבַרְךָ לְשֹׁלֵם הוא מבקש מיוסף- לְדַבֵּר אֶת-שְׁלֹמֹם אֶחָיִךְ וְאֶת-שְׁלֹמֹם הַצֶּאֱן וְהַשְּׁבָנִי דְּבַר. אל תדבר, אלא ראה מה מצבם ודבר איתי. יוסף ואחיו בוחנים זה את זה ללא הרף במעשים ולא בדיבורים, עד שבא יהודה ושובר את מעגל הקסמים הזה.

" ויגש אליו יהודה וגו', כתיב (שם/משלי/כ) 'מים עמוקים עצה בלב איש וגו', לבאר עמוקה מלאה צונן והיו מימיה צוננין ויפין ולא היתה בריה יכולה לשתות הימנה. בא אחד וקשר חבל בחבל ונימה בנימה משיחה במשיחה ודלה הימנה ושתה התחילו הכל דולין הימנה ושותין. כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר, **עד שעמד על לבו**". הוא חדר לליבו של יוסף באמצעות הידברות הכוללת דיבורים בלתי פוסקים.

סגירת ערוץ ההידברות היוזם על ידי אחי יוסף, היתה להם לרועץ כאשר כבר לא היו זקוקים לה בהמשך. ממש באותה מטבע לשון התורה אומרת: וְלֹא יִכְלֹךְ אֶחָיִךְ לְעֵצוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלָה מִפְּנֵיו. מי שיוזם הפסקת דיבור כעונש לזולת, סופו לאבד את יכולת הדיבור כעונש החוזר אליו כבומרנג.

בשיח המתנהל במחוזותינו, בכל המסגרות ובכל המדינות, כמעט איבדנו את יכולת ההידברות. ב-23.5 שניות המוקצות לדובר בתוכנית טלוויזיה או רדיו (כי הזמן תמיד דוחק), מעדיף הדובר לרוב, לשלול תחילה את דברי היריב ולא נותר לו זמן לנסח את עמדתו שלו. הוא מגיע לאולפן עם 'תשובות מוכנות' לכל השאלות, תהיינה אשר תהיינה. האגינדה מכתובה את התכנים מראש **ולמעשה אנו זוכים לשמוע רק את 'הכל דבורים' ללא כל הידברות**.

ברשתות החבריות המצב אינו מזהיר יותר. יכולת 'ההידברות' אפשרית אם בכלל רק עם פוסט שאינו עולה על שורות בודדות. מי שינסה להעמיק ימצא עצמו בודד באפלת הרשת. משפטים כמו: "אנא בטובך, הסבר לי את עמדתך כדי שאוכל להתייחס", כמעט ואינם בנמצא. על אף שטכנית התגובות מתייחסות תמיד לפוסט, מה שמתחזה כ'הידברות', זה אינו כך בפועל. התגובות נשלפות חש קל, ופעמים רבות בשיטת העתק/הדבק. זו אינה הידברות אמיתית.

יש לראות בשל כך, בכל מפגש של יהודים ובכל נושא, ראשית כל, אחיזה ביכולת ההידברות ללא קשר לתכנים ולעמדות המנוגדות. זהו תנאי בסיסי להשפעה, להסבר, לשכנוע, לקבלת או דחיית דברי האחר. ויתור על רכיב זה כמוהו כהותרת אופציה אחת בלבד על השולחן- אופציית האלימות חלילה. שהרי כך היה ממש בסיפור יוסף ואחיו.